

24.05.2015

POL-2015-6323

Jakelun mukaan

Oikeusministeriön lausuntopyyntö OM 17/41/2014, OM017/00/2014, 4.5.2015

Uhridirektiivin täytäntöönpano

1 Taustaa

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista (uhridirektiivi), annettiin 25 päivänä lokakuuta 2012. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 16. päivänä marraskuuta 2015. Direktiivillä määritetään rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevat vähimmäisvaatimukset, joita on sovellettava rikosoikeudellisissa menettelyissä koko Euroopan unionin alueella.

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi esitutkintalakia, oikeudenkäymiskaarta, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia, vankeuslakia sekä rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettua lakia. Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin näin täytäntöön rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskeva edellä mainittu direktiivi.

2 Helsingin poliisilaitoksen lausunto

2.1 Yleistä

Esityksellä on tarkoitus parantaa asianomistajien asemaa rikosoikeudellisessa menettelyssä. Jatkossa asianomistajan asema esitutkinnassa muun muassa oikeuksia ja velvollisuuksia koskevien ilmoitusten osalta vastaisi nykyisin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti rikoksesta epäillylle tehtäviä ilmoituksia. Direktiivissä velvoitetaan lisäksi antamaan nykyistä laajemmin tietoa myös asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä sekä uhrin mahdollisuuksista saada tukea ja suojelua rikosoikeudellisen menettelyn aikana. Direktiivissä lähtökohtana on, että tietojenantovelvollisuus alkaa jo silloin, kun uhri on ensimmäistä kertaa yhteydessä toimivaltaiseen viranomaiseen. Tietoja on annettava ilman aiheetonta viivytyksiä. Täytäntöönpano edellyttää, että esitutkintaviranomaisen velvollisuutta antaa tietoja uhrille edelleen laajennetaan.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Edellä mainitut, muun muassa tietojenantovelvollisuutta ja siihen olennaisesti liittyvää asiakirjojen laajempaa kääntämistä koskevat seikat aiheuttavat kiistatta lisätyötä ja kustannuksia esitutkintaviranomaisille. Lisäkustannuksia tulee aiheutumaan myös erityisen suojelun tarpeen arvioinnin ja suojelun tarpeen määrittämiseen liittyvistä toimenpiteistä (uhkien arviointi). Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan, lähinnä resurssien ja rahoituksen asianmukaiseksi kohdentamiseksi sekä järjestelmän toimivuuden varmistamiseksi, menettelystä aiheutuvia kustannuksia tulee arvioida asian jatkotyöskentelyssä tarkemmin.

Tällä hetkellä poliisilaitoksen kääntämiseen ja tulkkaukseen liittyvät kustannukset ovat vuositasolla noin 150 000 euroa. Varovasti arvioiden näiden kustannusten voidaan arvioida uuden lainsäädännön edellyttämien toimenpiteiden myötä nousevan noin kolmanneksella.

2.3 Keskeiset esitykset

2.3.1 Asianomistajalle tehtävät ilmoitukset

Esitutkintaviranomaisen asianomistajan oikeuksia koskeva ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen esitetyllä tavalla ei aiheuta merkittäviä hankaluuksia. Ne voidaan toteuttaa kuten nykyisinkin, asiaan liittyvien kuulustelujen yhteydessä. Tulee kuitenkin huomioida, että esitutkintalain 4 luvun 18:9 §:ssä mainittu oikeus saada esitutkintaviranomaiselta tietoja tuomioistuinkäsittelystä ja tuomiosta, ei ole toteutettavissa tuomioistuimen tehtäviin kuuluvana ja etenkin siitä syystä, ettei esitutkintaviranomainen saa itsekään kyseisiä tietoja. Esitutkintaviranomainen voi ainoastaan kertoa esitutkinnan yhteydessä oikeudesta saada tuomioistuimelta tai syyttäjältä edellä mainitut tiedot.

Vangin tai tutkintavangin vapautumista koskevien ilmoitusten osalta on todettava, että tieto vangin vapautumisesta on lähtökohtaisesti Rikosseuraamusvirastolla. Esitutkintaviranomaisella tulisi jo tästäkin syystä olla tiedonantovelvollisuus ainoastaan tutkintavankien vapautumisen osalta. Tuolloinkin tiedonantovelvollisuuden tulisi ulottua ainoastaan aikaan ennen asian siirtymistä syyttäjälle. Ilmoittamisesta tulisi säätää erikseen esitutkinnan aikana, syyteharkinnan aikana ja vankeusvankiaikana.

2.3.2 Henkilökohtainen arviointi

Esitutkintalakiin esitetään lisättäväksi säännökset asianomistajalle tehtävästä henkilökohtaisesta arvioinnista. Henkilökohtaiseen arviointiin tulee laatia yhdenmukaisten arviointikriteerien varmistamiseksi tarvittava ohjeistus ja järjestelmä. Poliisin osalta arviointi aiheuttaa muun muassa koulutuksen järjestämisen osalta ja järjestelmän käyttöönoton alkuvaiheessa jopa huomattavia ennakoimattomia kustannuksia. Järjestelmän toimivuuden varmistamiseksi menettelystä aiheutuvia kustannuksia tulee edelleen arvioida asian jatkotyöskentelyssä tarkemmin.

2.3.3 Kuulustelut

Poliisilaitoksella ei ole erityisiä suojatiloja. Esityksessä tarkoitetuksi esitutkintaviranomaisen suojatilaksi tulee riittää erityisesti kuulustelutilaksi osoitettu huone.

2.3.4 Asiakirjojen käännökset

Edellä mainittujen taloudellisten vaikutusten lisäksi aiempaa mittavammalla asiakirjojen käänntämällä on myös vaikutusta rikosasioiden käsittelyaikaan sitä lisäävästi.

Poliisikomentaja

Lasse Aapio

Apulaispoliisipäällikkö

Ilkka Koskimäki

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Helsingin poliisilaitos 24.05.2015 klo 13.49. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus
HPL/Esikunta, poliisipalvelut
HPL/Oikeudelliset asiat -toiminto